

שיעור יא: סיום על מסכת מנחות – ערך לימוד סדר "קדשים"

Session #11: Siyyum on Masekhet Menahot: The Value of Studying Kodashim

(1) ישעיהו פרק לג, ו

וְהָיָה אֱמוּנַת עַתִּידְךָ חֹסֶן יְשׁוּעוֹת חֲכָמַת וְדַעַת יְרֵאת ה' הִיא אוֹצְרוֹ:

(2) שבת לא ע"א

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב: וְהָיָה אֱמוּנַת עַתִּידְךָ חֹסֶן יְשׁוּעוֹת חֲכָמַת וְדַעַת יְרֵאת ה' הִיא אוֹצְרוֹ?
אמונת - זה סדר זרעים, עתידך - זה סדר מועד, חוסן זה סדר נשים,
ישועות - זה סדר נזיקין, חכמת - זה סדר קדשים, ודעת - זה סדר טהרות.
ואפילו הכי, יראת ה' היא אוצר.

אמר רבא: בשעה שמכניסין אדם לדין, אומרים לו:
נשאת ונתת באמונה? קבעת עתים לתורה? עסקת בפריה ורבייה?
צפית לישועה? **פלפלת בחכמה**? הבנת דבר מתוך דבר?
ואפילו הכי, אי יראת ה' היא אוצר - אין, אי לא - לא.
משל לאדם שאמר לשלוחו: העלה לי כור חיטין לעלייה; הלך והעלה לו. אמר לו: עירבת לי בהן קב
חומטון? אמר לו: לאו. אמר לו: מוטב אם לא העלית.

(3) מנחות קי ע"א

אמר ריש לקיש: מאי דכתיב זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם?
כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם.
אמר רבא: האי לעולה למנחה - עולה ומנחה מיבעי ליה!
אלא אמר רבא: כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם.
אמר רבי יצחק: מאי דכתיב זאת תורת החטאת, וזאת תורת האשם?
כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

(4) פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פסקא ו - את קרבני לחמי

א"ר יוסה מפני מה מתחילין לתינוקות מתורת כהנים, אם כן יתחילו להן מבראשית,
אלא א' הקדוש ברוך הוא מה הקרבנות טהורים והתינוקות טהורים,
יבואו טהורים ויתעסקו בטהורים.

(5) תנחומא מחולק לפסוקים ויקרא ו'ב'

למה אמר זאת תורת העולה. ירצה לומר, קריאת תורה. ראו כמה חביבה קריאת תורה לפני הקדוש ברוך הוא, כי יש חיוב באדם לתת כל ממונו ללמד תורה לעצמו ולבניו, שנאמר: צאת אהרן ואת בניו לאמר. כלומר, שיאמרו לבני ישראל **ויתעסקו בקריאת העולה**. שאף על פי שמקריבין עולה, עוסקין היו בקריאתה כדי שיזכו בקרבן עולה ובקריאתה. וכן אמר רב שמואל בר אבא, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, אף על פי שבית המקדש עתיד ליחרב והקרבנות בטל, לא תשכחו עצמכם לסדר הקרבנות, אלא הזכירו לקרות בהן ולשנות בהן. ואם תעסקו בהן, אני מעלה עליכם כאלו בקרבנות אתם עוסקים. ואם רצונך לידע, בא וראה, כשהקדוש ברוך הוא מראה ליחזקאל את צורת הבית, מה הוא אומר, הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית. אמר יחזקאל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, עד עכשו אנו נתונים בגולה בארץ שונאיןנו, ואתה אומר לי לילך ולהודיע לישראל צורת הבית, וכתב לעיניהם, וישמרו את כל צורתו ואת כל חקתיו. וכי יכולין הן לעשות. הניח להם עד שיעלו מן הגולה, ואחר כך אני הולך ואומר להם. אמר לו הקדוש ברוך ליחזקאל, ובשביל שבני נתונים בגולה, יהא בגין ביתי בטל. אמר לו הקדוש ברוך הוא, גדול קריאתה בתורה כבנינה. לך אמר להם, ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה. ובשכר קריאתה שיתעסקו לקרות בה, אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בגין הבית. ואשרי האיש העוסק בתורה, והנותן ממונו ללמד תורה לבנו. כי בשביל הממון שהוא נותן ללמד, זוכה לחיי העולם הבא, שנאמר: כי הוא חייך ואורך ימך. חייך, לעולם הבא. ואורך ימך, לעולם שהוא ארך. ודע שכן הוא. אמר רבי אסיא, למה הם מתחילים התינוקות של בית רבן ללמד בספר ויקרא. אלא מפני שכל הקרבנות כתובים בו, ומפני שהם טהורים עד עכשו ואינם יודעים מהו טעם חטא ועון, לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא שיהיו מתחילין תחלה בסדר הקרבנות, יבאו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים, לפיכך אני מעלה עליהם כאלו הם עומדים ומקריבים לפני הקרבנות. והודיעך, שאף על פי שחרב בית המקדש ואין קרבן נהג, אלולי התינוקות שקורין בסדר הקרבנות, לא היה העולם עומד. לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני, אף על פי שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות ואין קרבן עולה נהג, אם אתם עוסקים וקורים בפרשת עולה ושונין בפרשת קרבנות, מעלה אני עליכם כאלו אתם מקריבים קרבן עולה לפני, שנאמר: וזאת תורת העולה. כלומר, מי שהוא עוסק בתורת העולה, זוכה לחיי העולם הבא. מה כתיב למעלה, נפש כי תחטא ומעלה מעל ביי, וכחש בעמיתו וגו', ואחר כך זאת תורת העולה. אמר ישעיה, כי אני יי אהב משפט שונא גזל בעולה. אמר הקדוש ברוך הוא, לא תאמר הרני גזל וחומס ומביא עולה ומכפר לי. כי אני שונא את הגזל אפלו בעולה שעושין על הגזל. ואם רוצה העולם שאקבל העולה, ישיב הגזל לבעלה, ואחר כן אם יעלה עולה עליה, אקבלנה, שנאמר: כי אני יי שונא גזל בעולה, שונא בעולה בעוד שהגזל בידו. ומי שקורא בתורת העולה, כאלו מעלה עולה ומקריבה לפני הקדוש ברוך הוא. ולפיכך אשרי שמלמד עצמו תורה ונותן ממונו ללמד עצמו ובניו, שנאמר: וזאת תורת זבח השלמים. אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, הרי אתה מצוה אותנו שנביא כל הקרבנות הללו. בעוד שבית המקדש קיים, אדם חוטא ומביא קרבן ומתכפר לו, וכן מביא מנחה ומתרצה לו. ועכשו שחרב בית המקדש, היאך אנו עושים על חטאתינו ועל אשמותינו. אמר להם הקדוש ברוך הוא, אם מבקשים אתם שיתכפר עליכם, היו משמרים תורת, ואני מעלה עליכם כאלו עשיתם לפני קרבן. ומנין, זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלוואים ולזבח השלמים. אל תקרי כן, אלא זאת התורה לא לעולה, ולא למנחה, ולא לחטאת, ולא אשם, ולא מלוואים, ולא זבח השלמים. אלא היו עוסקים בתורה, ויהיה חשוב לפני כאלו אתם מקריבים לפני כל הקרבנות. לפיכך אמר דוד, מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. כי אני יודע שעסיקת תורתך מכפרת עונות, לפיכך אהבתי תורתך. מהו על מוקדה על המזבח כל הלילה. זו היא שמקריבים על החלבים והאברים כל הלילה כלו, ותפלות כנגד תמידין תקנום. עכשו שאין לנו לא עולות ולא קרבנות ולא מנחה ולא אשם, תקנום תפלות. ותפלת ערבית קרב כל הלילה, כמו שמקריבים האברים והחלבים כל הלילה כלו. ותפלות, אבות תקנום. וזה ירצה לומר, מוקדה על המזבח כל הלילה. ולמה היה מוקד על המזבח ולא במקום אחר. אלא אמר הכתוב, מזבח אדמה

תעשה לי. למה מן האדמה. לפי שהאדם בריתו מן האדמה. ונקרא שמו אדם, על שלקח מן האדמה. ומעלים העולות והקרבנות על המזבח שהיא עשויה מן האדמה, לכפר על הגויה שהוא לקח מן האדמה. ומנין שמתכפר על הנפש. דכתיב: כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא ואמר, כי הדם הוא בנפש יכפר. כשאמר וזרקו את הדם על המזבח (שם א'ה'), כלומר, זרקו הדם שהוא הנפש, על המזבח שהיא מן האדמה כמו הגויה, וכפר על הנפש. איש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה. ואומר: ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה וגו', אלו הכופרים במקום. והאש המוקד על המזבח תמיד, הוא מכפר על עונותיהם של ישראל. ומהו מזבח. מ' מחלה, שמוחל על עונותיהם. ז' זכות, שמזכה אותם לעולם הבא. ב' ברכה, שמביא להם הקדוש ברוך הוא ברכה במעשה ידיהם. ח' חיים, שהן זוכין לחיי עולם הבא. העוזב כל אלו המחילה והזכות והברכה והחיים והולך ועובד עבודה זרה, שורפו אשו הגדול, כמו שנאמר: כי ייאלהיך אש אכלה הוא אל קנא. כיצד הוא קנא. שנאמר: וארשתוך לי באמונה. כמו שמקנא הבעל לאשה, כך הקדוש ברוך הוא מקנא, כמו שנאמר: ומשוחחתי על פלה וגו'. העוזב כל אלו, שרפהו אשו הגדול, שנאמר: כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו דראו לכל בשר. אבל אם חוזר בתשובה, האש המוקד על המזבח יכפר עליו ויכפר אשו של גיהנם. ולא עוד, אלא שכל ישראל נמולים באין בגן עדן, כי הקדוש ברוך הוא שם שמו בישראל כדי שיכנסו בגן עדן. ומה השם והחותם ששם בהם, הוא שדי. הש"ן שם באף, והדל"ת ביז, והיו"ד במילה. ולפיכך בעת שישיראל הולך לבית עולמו, יש מלאך ממנה בגן עדן, שלוקח לכל בר ישראל שהוא מהול ומביאו בגן עדן. ושאינו נמולין, אף על פי ששני אותיות יש בהן מן השם שהוא שדי, שיש בהם הש"ן מן האף, והדל"ת מן היד, ולא יש בהם היו"ד מן שדי, הוא לשון שד. כלומר, שהשד מוליך אותו לגיהנם. וישראל שהוא מהול ועובד עבודה זרה הולך ליכנס לגן עדן, והקדוש ברוך הוא מצוה למלאך ומושיף ערלתו ועושה ערלתו כמו שלא היה מהול מעולם, ושלא יבא בגן עדן אלא בגיהנם. ודבר גדול ברית מילה, וחביבה לפני הקדוש ברוך הוא. וכל בריות העולם, בין אדם בין בהמה בין חיות ועופות ורמש, כלן מפתחים מישראל שהוא מהול. וכן תמצא ביונה, כי ביום חמישי ברח מפני אלהיו. ולמה ברח יונה. אלא פעם ראשונה שלחו להשיב את גבול ישראל. פעם שניה שלחו לירושלים להחריבה, ועשה הקדוש ברוך הוא ברב רחמיו ונחם על הרעה, והיו קורין אותו נביא השקר. פעם שלישית שלחו אל יונה להחריבה. דן יונה דין בינו לבין עצמו ואמר, יודע אני שהגוים קרובי תשובה הם, עכשו יעשו תשובה, והקדוש ברוך הוא שולח רגזו על ישראל. ולא עוד, אלא שישיראל קורין אותי נביא שקר (וכו', תנחומא ויקרא ח). וייראו האנשים יראה גדולה. מלמד, שהיראה גדולה מן החכמה ומן הבינה, כי מי שיש לו חכמה ובינה ואין בו יראה, אינו כלום. כי כן אמר שלמה המלך עליו השלום, סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.

(6) מדרש תנחומא (ורשא) פרשת קרח סימן יב

וזאת תורת העולה היא העולה עולה של תורה ועולה של תשובה

(7) בראשית פרק טו, ז-ט

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָם ה' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּרִכְּשִׁים לָתֵת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ:
וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי ה' בְּמָה אֲדַע כִּי אֵירֶשְׁנָה:
וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי קַחְהָ לְךָ עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלֶּשׁ וְתֹר וְגֹזָל:

(8) מגילה לא ע"ב

כְּתִיב וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים בְּמָה אֲדַע כִּי אֵירֶשְׁנָה אָמַר אַבְרָהָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם שְׁמָא חֵס וְשָׁלוֹם יִשְׂרָאֵל חוֹטְאִים לִפְנֵיךָ וְאַתָּה עוֹשֶׂה לָהֶם כְּדוֹר הַמַּבּוּל וְכְדוֹר הַפְּלָגָה אָמַר לוֹ לֵאמֹר.
אָמַר לִפְנֵי רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם בְּמָה אֲדַע אָמַר לוֹ קַחְהָ לְךָ עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְגו' אָמַר לִפְנֵי רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם תִּינַח בְּזִמְנָן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קִיִּים בְּזִמְנָן שְׁאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִיִּים מָה תִּהְיֶה עֲלֵיהֶם אָמַר לוֹ כְּבָר תִּקְנֶנִּי לָהֶם סֹדֶר קֶרְבָּנוֹת כָּל זֶמֶן שְׁקוֹרְאִין בָּהֶן מַעֲלָה אֲנִי עֲלֵיהֶן כְּאִילוֹ מְקַרְבִּין לִפְנֵי קֶרֶבֶן וּמוֹחֵל אֲנִי עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵיהֶם.

(9) טור אורח חיים מ"ח

וקבעו לקרות פרשת התמיד כדאי' במדרש בזמן שאין בהמ"ק קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר הקדמתי להם סדר הקרבנות כ"ז שעוסקין בהן מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני ובסידור ר"ע כתוב פרשת ברכת כהנים אחר ברכת התורה קודם פרשת התמיד ויש נוהגין לומר אחריה פסוק וערבה לה' מנחת יהודה וגו' וטוב לומר אחריה סדר המערכה שזה נוסחה אב"י מסדר סדר המערכה משמיה דגמרא ואלבא דאבא שאול מערכה גדולה קודמת למערכה שנייה של קטורת ומערכה שנייה של קטרת קודמת לסדור שני גזרי עצים וסדור שני גזרי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי ודישון מזבח הפנימי קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לדם תמיד ודם תמיד קודם להטבת שתי נרות והטבת שתי נרות קודם לקטרת וקטרת קודם לאברים ואברים קודמין למנחה ומנחה לחביתין וחביתין לנסכים ונסכים קודמין למוספין ומוספין קודמין לבזיכין ובזיכין קודמין לתמיד של בין הערבים שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולם וטוב לומר אחר זה רבון העולמים אתה צויתנו להקריב קרבן התמיד במועדו ולהיות כהנים בעבודתם ולויים בדוכנם וישראל במעמדם ועתה בעונותינו חרב המקדש ובטל התמיד ואין לנו כהן בעבודתו ולא לוי בדוכנו ולא ישראל במעמדו ואתה אמרת ונשלמה פרים שפיתנו לכן יה"ר מלפניך שיהא זה חשוב ומקובל לפניך כאילו קרב התמיד במועדו ועמדתו על מעמדו ואם אין יכול לאומרו מפני שהוא עם הציבור טוב הוא שיקרא פרשת התמיד לבדו ויאמר אותו ואין לחוש אם יקרא פרשת התמיד שנית עם הציבור ולרווחא דמלתא יכוין בקריאה שנייה כקורא בתורה.

ובשבת מוסיפין ובימים השבת שני כבשים וגו' ונוהגין באשכנז לקרות בר"ח ובראשי חדשיכם ובעל המנהיג השיב על המנהג מפני שאין נכון להזכיר קרבן מוסף עם תמיד של שחר ואינו קשה שמוסף זמנו כל היום

(10) שולחן ערוך אורח חיים מ"ח

אומרים פרשת התמיד ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פרשת התמיד, ובו סעיף אחד
(א) {הגה: ואומרים פרשת התמיד, ויש אומרים סדר המערכה, ורבון העולמים אתה צויתנו וכו' ואם אי אפשר לאמרו בצבור, וכול לאמרו בביתו ולחזור לקרות פרשת התמיד לבד עם הצבור, ויכון בפעם השנייה קקורא בתורה (טור).}
בשבת אומרים אצל פרשת התמיד פסוקי מוסף שבת, אבל לא בראש חודש ויום טוב, מפני שקורים בתורה בפסוקי מוסף. {הגה: ויש אומרים שמזכירין גם מוסף ראש חודש, וכן נוהגין, כדי לפרסם שהוא ראש חודש, וכן הוא לקמן סי' תכ"א (טור) ונהגו המדקדקים להתנועע בשעה שקורין בתורה דגמת התורה שנתנה ברתת, וכן בשעה שמתפללים על שם כל עצמותי תאמנה ה' מי כמוך (אבודרהם).}